

Wanda Jarzabek, *Polska Rzeczpospolita Ludowa wobec polityki wschodniej Republiki Federalnej Niemiec w latach 1966–1976. Wymiar dwustronny i międzynarodowy*

Instytut Studiów Politycznych Polskiej Akademii Nauk, Warszawa 2011, ss. 529.

Dziesięć lat pomiędzy 1966 i 1976 rokiem to okres ogromnie istotny dla relacji polsko-niemieckich i ogólnoeuropejskich. Dobrze więc się stało, że powstała solidna, bogato udokumentowana monografia na ten temat. Szczególną uwagę zwraca ujęcie podjętej problematyki z podwójnej perspektywy badawczej: bilateralnej, a właściwie trilateralnej (PRL–NRD–RFN) oraz międzynarodowej, widzianej przez pryzmat kilku stolic, przede wszystkim Waszyngtonu, Moskwy, Paryża i Londynu. Taka optyka umożliwiła niejako panoramiczne ukazanie recepcji RFN-owskiej polityki wschodniej (*Ostpolitik*) przede wszystkim, zgodnie z tytułem, przez władze PRL, ale także przez Berlin Wschodni i inne kraje bloku radzieckiego, łącznie z ZSRR. Autorka wskazała i omówiła podstawowe uwarunkowania polityki zagranicznej PRL w kwestii niemieckiej, wynikające zarówno z zaszłości związanych z doświadczeniem II wojny światowej, jak też z obligacji, które narzucała przynależność do Rady Wzajemnej Pomocy Gospodarczej i Układu Warszawskiego. Przekonująco zabrzmiała konkluzja, że nową politykę wschodnią traktowano w Warszawie przede wszystkim jako zwrot w bońską politykę zagraniczną, mający dostosować ją do ówczesnych, pożądaných przez sojuszników RFN, tendencji w stosunkach międzynarodowych.

W ten sposób *Ostpolitik* znalazła się w orbicie polityki odręzenia (*détente*); jej kulminacyjnym punktem w omawianym okresie stanie się helsińska Konferencja Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (KBWE) w 1975 roku. Autorkę zainteresowały również różnice w uprawianiu polityki niemieckiej przez PRL w okresie rządów Władysława Gomułki, a potem jego następcy, Edwarda Gierka, który doszedł do władzy w następstwie dramatycznych wydarzeń na Wybrzeżu w grudniu 1970 roku. Nie sposób nie zauważyć swoistego paradoksu: podpisanie układu o podstawach normalizacji stosunków między PRL i RFN należy bez wątpienia uznać za duży sukces ekipy Gomułki, który nie uchronił jej jednak od sromotnej klęski politycznej w kilka tygodni później. Gierek, doprowadzając do finalizacji całego pakietu porozumień PRL-owsko-RFN-owskich, skorzystał z materialnych beneficjów *Ostpolitik*, a przy okazji umocnił swój wizerunek europejskiego męża stanu.

Autorka, dzięki umiejętnemu stosowaniu zasad warsztatu historyka i politologa poradziła sobie z bardzo bogatą i różnorodną materiałą źródłową, zgromadzoną w trakcie kwerendy w archiwach dyplomatycznych Polski, USA, Wielkiej Brytanii i Francji. Jako uzupełnienie służyły wydawnictwa źródłowe, materiały relacyjne, wspomnienia i pamiętniki oraz wielojęzyczna literatura przedmiotu. W sumie – do rąk miłośników historii najnowszej trafiła wartościowa publikacja, odsłaniająca kulisy ważnych wydarzeń politycznych, które rozgrywały się w regionie środkowoeuropejskim na niewiele lat przed demokratycznym przełomem w Polsce i pokojowym zjednoczeniem Niemiec.

Eugeniusz C. Król